

ACC. N:R M. 8469:1-62

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängsta

Socken: Asarum

Berättat av:

Uppteckningsår: avskr. 1942.

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Minnesupp-
teckningar.

Ola Tran och Botele-Jonas.

s. 1-7.

Några intryck från Ringamåla 1932.

s. 8-35.

Genom Ringamåla skogar 1930.

s. 36-51.

"Reflexioner".

s. 52-54.

Något om våra första folkskolor.

s. 55-62.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8469:1

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg.
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ola Tran och Botele-Jonas.

För den, som med uppmärksamhet betraktade landtfolket under dess dagliga liv under 1850 och 1860 talet föreföll den emellan bonden och torparen rådande animositeten såsom något som var rätt så svårförklarligt. Den tog sig icke uttryck i svårare skadegörelse. om man undantager ett eller annat slagsmål. Under arbetet var torparen minst lika mån om bondens egendom och tillhörigheter som om sitt egna. Men gällde det något fiffigt skälmstycke voro de lika goda kålsupare båda! Bonden mot torparen eller torparen mot bonden. Det togs och gavs med lika gemytlighet om det än ibland kunde gå längre än vad man tycker det borde.

I Tranemåla levde på 1860 talet en bonde Ola. Efter ortens sed kallad "Ola Tran ". Denne hade en torpare, en stor grov jätte kallad Botele-Jonas = (Botildas Jonas). Denne var en duktig arbetare, pligttrogen och mån i vad han företog sig, men på samma gång en ohjelpig spektakelsmakare. Ola sjelv var en stor och stark person, och ville efter dåtidens plägsed gerna utdela så kallad christlig husaga även på Jonas men fann efter flera fruktlösa försök att han

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:2.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i Jonas hade sin överman men varhelst och när det kunde bära sig gjorde de ömsesidigt varandra det ena sprattet efter det andra, utan att det ändå kom till öppen fejd, beroende på att Jonas var en lugn och sävlig person som ej förvirrade sig utan att det befanns alldeles nödvändigt.

En höstdag omtalade Ola, under det han och Jonas tillsammans arbetade på fältet att han ämnade köra nu till Karlshamn dagen derpå. Då va bra! Sa Jonas, jag ämnar mig också ner med en börda träsko då kan jag få åka dessa med nu. Jabevars sa Ola möt mig utvid den långa liden så nog skall du få åka ner! Morgonen efter passade Jonas på vid den bestämda mötesplatsen och anhöll om skjuts som han blivit lovad. Visst får du det, men du kan bära bördan tills vi kommer opp på "knötten" (Knötten kallas i Bleking alltid högsta punkten på en lid). När Ola kom upp såg han sig tillbaka och höll inne hästarna tills Jonas var alldeles inpå honom då han satte igång igen under det han yttrade Ja du kommer väl så smått så du hinner mig på nästa backe. På denna gick det på samma sätt, och så höllo de på längs hela vägen ända ner till Karls - hamn dit de sent omsider kommo fram långt upp mot middagstiden på dagen.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8469:3

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ola som hade ett par utmärkta hästar kunde varit i " stan " flera timmar förut om han raskat på, men då hade han gått miste om glädjen att se den stackars Jonas fåfänga möda att hinna fram på varje kulle av vägen der han gjorde uppehåll och låtsades invänta honom. Inkomna i staden försvunno de ur varandras åsyn. Men Jonas som visste att Ola alltid brukade ställa sina hästar på köpman Cervins gård, infann sig der efter att han försålt sitt träskoparti, väl vetande att fastän han blivit narrad om morgonen att springa gatlopp förgäves ställdes intet hinder i vägen för honom att få åka med hem. Båda två, såväl bonden som torparen ^{intet} burö egentligt agg till varandra, men å båda sidor fanns en okuvlig lust att göra spektakel för den andre så snart tillfälle gavs. När Ola kom till skjutsen efter att han uträttat sina ärenden och skulle bege sig mot hemmet bjöd han Jonas på mat, och traktering ur flaskan och båda skämtade och språkade om nytt och gammalt i all gemytlighet utan att någon av dem med en enda min eller det minsta yttrande om morgonens händelse. Derpå satte båda sig på vagnen Ola tog tömmarne och manade på hästarne och så bar det i väg ut igenom Norre port mot hemmet. Vid Christineberg, knapt en halv kilometer norr

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 8469:4

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

om staden skulle Ola gå in der i ett ärende och bad Jonas hålla hästarne sålänge medan han var inne. Hjertans gerna, sa Jonas men jag har ett ärende in till Hult på Rasphuset oppe vid Strömma vägskål så att antingen får du vänta medan jag är inne der ellers kan jag köra dit och så väntar jag på dig der (Det var intet ovanligt dåförtiden att bonden och torparen sade du till varandra såvida de voro av ungefär samma ålder. Men yngre torpare samt drängar och pigor måste säga: Husbond)tills du kommer. Ja gör det då, sa Ola så försummar vi inte någon tid tvenne gånger. Dethära var endast ett påhitt av Jonas som alls intet ärende hade till Hult (Den här omtalade Hult, hette Westerhult och var facktor vid ett garveri som då var beläget der den nuvarande Rosendalsträdgården är belägen på den trähörna som finnes mellan Mican, jernvägen och Tyska-möllan) men som i hast kläckt ut en idé i sin hjerna att på detta sätt komma åt att betala igen gammal ost sen morgonens kapplöpning. Han körde fram till Rasphuset der han höll inne hästarne ända tills Ola var alldeles inpå honom då han med ens satte raskfart på hästar och vagn. Efter detta följde han precis samma taktik som vad Ola gjordt emot honom tidigare på dagen, så att han inväntade hon-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:5

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-om på backkrönen men aktade sig för att låta Ola komma så nära att han kunde komma "ombord". Ola ömsom sprang ömsom gick, svettades, svor och skällde högljudt när ilskan blev för stor, men ingenting hjälpte ! Botele Jonas satt rak och stöddig som en första klassens bonde och körde hästarne med kläm och utan kländer och märkvärdigt nog: Hade han så mycket förstånd och medkänsla för djuren att han icke lät sin ilska yttra sig i form av ett hårdhänt behandlande av djuren. Kanske berodde detta också derpå att han ej i onödan ville förarga sin husbonde, som fastän han i överensstämmelse med dåtidens skick och bruk, icke alltid var just så nogräknad med hur han behandlade en dräng eller torpare, dock efter vad alla de gamle gubbarne berättade var mycket mån om djuren, och som om han levat i vår tid med all säkerhet fått första pris för vackra och väl vårdade kreatur av vad slag de än voro som funnos på hans gård. Sent på kvällen då de kommet fram till den avtagsväg som ledde till Jonas torpställe beläget vid vestra sidan av Svansjön och som hade namn efter en föregående torpare som kallades " Salt-Ola " (Således Saltolatorpet). - (Här må inom parentes anmärkas att, de gamle torpställen hade ibland både lustiga och originella namn som såvidt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8469:6

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

jag ännu vet ej våra Etnologer har kommet på ideen att tillvarata.) Här stannade Jonas och tog ner från vagnen sin korg med de få inköp han gjordt i Karlshamn under förmiddagen och här han Ola äntligen upp honom. Då va en sju satans språngmarch du har låtit mig löpa sa Ola ! Jaha, genmälde Jonas, nu har Husbond sjelv fått smaka på hur det känns att springa gatlopp jag tyckte inte bättre om det i morse och jag hade ändå en stor börda träsko på ryggen att bära så nu kan vi va kvitt mä rätta. Vi är så fan heller sa Ola! Du har lärt mig något i dag som är värdt ett gott kalas sätt dig nu upp och följ med hem så skall du få både mat och bränvin så mycket du orkar med, men nu vill jag sköta hästarne. Jonas, som visserligen var i behov av båda delarne men inom sig sjelv trodde att Ola endast ville ha honom med hem för att försöka "klå upp honom", svarade ingenting på detta. Efteråt erkände han, att han var så förbi, att han oaktat sin ovanliga styrka ogerna och utan tillit till sig sjelv givet sig i tvekamp med den kraftige Ola. Men tänkte inom sig sjelv: Säger jag nej så tror han jag är feg och detta är jag ej men får jag lite mat så kryar jag väl till så kampen skall nog bli hård, jag skall försöka ge så gott igen som det som blir mig

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:7.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tillmätt. Följde därför med men visade sig något trumpen så att Ola å sin sida höll ögonen öppna för att vara färdig ifall ett oförmodat utbrott skulle ega rum. Hans avsigt var emellertid ej någon annan än att ge Jonas ett ordentligt kalas! Detta fick han också så pass att Ola lät en av drängarne följa Jonas på hemvägen så att denne kunde komma hel och välbehållen hem.

Dagen efter infann sig Jonas vid gården enligt gammal vana. Intet ord om vad som förekommit yttrades av någondera. Allting gick i de vanliga gängorna, men fastän man kan tycka att båda bordet bli nöjda af spektaklet, förekom ännu och sålänge ungdomen hos båda i någon mån fanns kvar en oupphörlig lust att i smått och stort göra spravatt för varandra, varom många historier finnes bevarade i folkminnet.

Aug. Holmberg.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:8

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av: _____
Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Några intryck från Ringamåla 1932.

Den som söderifrån gör sitt inträde i Ringamåla socken, får under färden genom Ysnamåla, Bengtsboda och Höja Böke den uppfattningen: Att bygden måste vara välbergad! Många bondgårdar med i regel, väl underhållna byggnader, vackra löfängar och frodiga fast steniga åkrar på vilka grödan i allmänhet står vacker! Gör ett skildt intryck. Bebyggelsen är tät och även smålägenheternas bostäder äro vackra och väl underhållna. Kommer man så till aftagsvägen mot kyrkbyn, har man icke färdats ett par hundra meter förrän naturen helt och hållet förändrat sig. Stora och små stenar belamra överallt marken, och emellan dessa växer gles, mager barrskog. När man kommet ner i en djup sänka, passerar man över ett obetydligt vattendrag, med det absurda namnet " Skitare bäck ". Och här varsnar man söderut väldiga mossodlingar tillhörande Rumpeboda. Men härmed tar också den kultiverade marken slut. Ända fram till kyrkbyn vittnar terrängen båda sidor om vägen att vara i hög grad kulturfiendtlig! Knappast ett grässtrå kläder marken. Idel ljung, blåbärs och lingonris, förde en seg förtvivlad kamp mot den när-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:9

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- ingsfattiga jorden. Såväl löv som barrskog är gles, förlrympt och småvuxen vittnande om ytterst torftiga livsbetingelser. Och intrycket förändras ej när man kommet fram till kyrkbyn !

Kyrkan och församlingen kallas: Ringamåla. Men kyrkan är bygd på hemmanet Långeboda. Gården, på vars egor kyrkan byggts har för en del år sedan brunnit ner, och är ej återuppbyggd. Men i norra ändan av byn ligger den andra gården, med gamla, numera omrestaureerade byggnader. Den är numera inköpt av kronan och tillhör Ringamåla Kronopark. Här fanns den äldsta, bästa och kärnfullaste furuskog i Vestra Bleking. Men Julistormen 1931 for förhärjande fram nerbrytande och kullstörtande tusentals träd. Av vilka många voro verkliga jättar.

Kyrkan ligger vackert, omgiven av lummiga träd. Byn är obetydlig! Förutom den nyss omtalade bondgården finnes skolhus, En - säger 1 handelsbod och tre eller fyra mindre privathus. Någon ordnad byggnadsplan har väl aldrig varit påtänkt, att döma efter husens placering å lokalen. Med undantag av en liten obetydlig trädgårdstäppa till varje hem finnes inga odlade fält, eller ens vackra lövängar. Utan vildmarken har skjutet fram sina förposter i

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

h. 8469:10.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarum Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

omedelbar närhet av människornas bostäder. Visserligen är i byns närmaste omgivning lövskogen herskande men den mörkare och allvarsammare barrskogen gör sig påmind överallt stenen herrskar med suverän herskarrätt överallt.

Utsträcker man färden nordost ut från byn följande den temligen trafikabla väg som härifrån fortsätter mot Påkamåla och Norra Håka finner man strax utom byn ett par ytterst steniga fält, som en gång för länge sedan varit, Eller åtminstone haft namn av åkrar men som nu inkräktats av ljung, björk och tallbuskar. Man får ovilkorligen det intrycket: Att de som här en gång i tiden hemtat någon gröda bokstafligen fått äta sitt bröd i sitt anletes svett !

Strax utom byn, när vi följer samma väg. Tar storskogen vid, och denna följer med korta avbrott vid något torpställe ända fram till Norra Håka. En väglängd på närmare $\frac{3}{4}$ mil, på hela sträckan finnes vid vägen endast fyra torp. Ödsligheten och torftigheten har satt sin prägel på hela nejden. De små, och oregelbundna åkrarne vid torpen äro till mer än tre fjerdedelar balamrade med sten. Den smula matjord som finnes mellan stenarne är visserligen

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

8469: //

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

alstringsrik så att grödan står vanligen vacker och frodig men här kan omöjligen lien komma till användning. Skäran är fortfarande det redskap som användes och även denna, tyckes för den oinvigde att vara ett altför vittomfattande redskap. Det enda redskap man föreställer sig att vore möjligt att skörda säden med skulle vara en liten lämplig sax.

När man följer den nu omtalade vägen kan man få en god föreställning om de gamles princip vid anläggandet av en väg. Den går i oupphörliga bukter, backe upp och backe ned. Där en fästing blivit upptrampad av de betande djuren kvistades träden båda sidor så att man kunde rida fram och långt om länge blev den så pass förbättrad att man kunde komma fram med vagn. Vägen passerar över Svansjöbäcken på två ställen just der Långeboda och Påkamåla bönder haft sina kvarnar och såg och strax öster om Påkamåla kvarn går den uppför en mer än kilometerlång backe. På flera ställen bildande riktiga ättestupor. På vad sätt det varit möjligt att här komma upp med några lass förefaller en nutidsmänniska ofattbart! Det ligger nära till hands att vilja kalla branten för: "Suckarnas väg"! Kunde de gamle tallerna vid vägen tala, hade de säkert åtskilligt att

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8469:12.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

berätta om Djurens suckar. Hur isolerat Långeboda i äldre tid varit, kan man förstå av följande: I äldre tid fanns ingen utfartsväg till Långeboda. Landsvägen, den så kallade Holländarevägen anlades visserligen på 1600 talet. Och den stryker än i dag fram ett par kilometer vester om kyrkbyn. Men det är först under sednare tid den fått sin nuvarande sträckning. I äldre tid gick den längre västerut. Den enda för vagn farbara väg som då låg närmast Långeboda, var österut vid Norra Hoka. Här fanns även i gamla tiden mäktiga bönder som själva anlagt en utfartsväg från landsvägen Karlshamn Vexjö och upp till Hoka samt fortsatt denna till de stora slätterängarne vid Svansjöbäcken, kallad "Svansjömad". Denna väg hade bönderna i Långeboda betingat sig rättighet att få använda. En gammal ridstig gick från Långeboda och fram till södra ändan av Svansjömad der en brant backe afslutar vägen. Vid denna backe = "Lid", byggde bönderna från Långeboda små skjul i vilka de hade sina vagnar förvarade. Ty här mötte körvägen från N. Hoka Fragment av tomtstenar till skjulen äro synliga och backen eller liden kallas än i dag för Långebodaliden. Från Långeboda och hit fingo bönderna klövja sina varor på oxarnes ryggar. Antingen det nu var plank el-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:13.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-ler bräder, stav från bokskogarne eller slagtrade kreatur. Det var besvärligt, men annan utväg fanns ej.

Numera stöta vägar från flera håll till kyrkbyn, men dessa ha tillkommet sedan kyrkan byggdes i början på 1880 talet. Det förnämsta initiativet till dessa vägar togs av dåvarande riksdagsmannen Lars Månsson i Tranemåla som även av egna medel bidrog i hög grad till vägarnes förbättrande.

Norr om kyrkan går nu en väg nästan rakt i norr doch med en dragning åt öster och under den utflykt inom Ringemåla jag här är i färd med att beskriva, följde jag denna. Så snart jag lemnat byn försvann lövskogen och ersattes med mager barrskog der ej ljungbackarne hade överhand. Fastän det nu gått flera decennier sedan svedjandet av skogen blev i lag förbjudet, led marken fortfarande av den ofta återkommande bränning som övergått densamma på den tiden svedjandet var tillåtet. På skogbeväxt och mullrik jord trives ej ljungen. Längs hela vägen ända fram till prestgården i Gyngamåla hade man intet annat intryck än armod och torftighet. Hur litet själva skogen växer på förmycket bränd mark kunde jag här konstatera ! Ett stycke norr om kyrkan där det för 50 år

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8469:14

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sedan bränts svedja på sluttningarne ner mot ett par småsjöar, hade rätt snart efter att området bränts spirat upp en hel mängd granplantor som altsedan fått ostört växa, utan att någon afverkning förekommet. Under normala förhållanden borde här under denna tid utvecklats nästan fullvuxen skog. Nyfiken genomströvade jag hela området och kunde konstatera att här knappast fanns något träd i vilket blivet en enda sågstock som hållet 8 tum i lilländan på 14 fots längd. Det måste dröja flera århundraden innan så tjockt humusschikt bildats här att det kan kallas matjord. Ursprungligen hade den bestått av stenblandad jättegrus!

Landskapet, på den öfra halvmilen mot Småland är visserligen småbackigt, Men kärr och myrar förekomma i större antal, och äro till arealen vidlyftigare än längre söderut. Den högre marken består väl av olika slag av moränjord men är ej på långt när så sandig som längre söderut varför grödan i allmänhet är vacker. Men de massor av större och mindre stenblock som överallt belamrar marken även i åkrar och delvis i de odlade mossar, utgör ett nästan oöfvervinnligt hinder för ett intensift jordbruk. Detta har här större svårigheter att kämpa med, och pålägger sina utövare en

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 8469:15

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

större tribut av arbete och slit än på mindre stenbunden mark. Det gäller här mera än nånsin att icke förtröttas. En liten lifflig bonde, sade också på tal härom: Den som skall vara bonde i vår ort gör klokt i att följa skriftens bud: Att ej se sig tillbaka till bättre dagar, då han en gång satt handen till plogen!

En tanke, som ovilkorligen tränger sig fram när man färdas dessa trakter och ser den massa sten som överallt finnes i de små och oregelbundna åkrarne är denna: Hvarför hellre inte odla de många och rätt vidlyftiga mossarne. Vid den nu följda vägen, ligger öster om densamma och ungefär halfvägs mellan kyrkbyn och Gyngamåla en stor vacker myr. Delad av trögärdesgårdar i flera delar, Visar dessa att myren tillhör flera hemman, eller kanske bara gårdar. I högsommaren 1932 fanns knappast någonstades öppna vattenstråk och stora flak voro överväxta med odon och porsbuskar, här och där fanns också stänk av risiga lavbetäckta tallbuskar och äfven nogra knotiga och av snötyngd förkrympta björkbuskar. Men der fanns även stora ytor beväxta med gräs, visserligen av en mindre näringsfull art men dock gräs som vittnade om att här fanns goda betingelser för odlingsmark. Dessutom var myren jemn som en dansbana och efter

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:16.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vad jag kunde se fullkomligt stenfri. Men så var det utdikningen! Denna översteg en fattig bondes ekonomi, och var väl orsaken till att myren fick ligga i naturtillståndet. Vester om myren fanns ett torp med några små åkerlappar omkring. Den enda stugan på den halvmilslånga vägen från kyrkan till Gyngamåla. Vid sjelva myrkanten vid sidan om torpet lågo murarne efter en gammal stenstuga. Bebodd på sin tid av en viss Mölle Johan. Hur människorna en gång i tiden då vattnet i myren med allsakerhet stod högre än nu, kunnat vistas i stugan utan att bli våta om fötterna föreföll mig vara ett olösligt problem. markytan i stugan som väl aldrig haft annat än jordgolv låg alldeles i nivå med ytan av myren. Låt vara att Johan såsom mjölnare vid en av Svansjöbäckens skvaltkvarnar var hemmastadd och van vid vatten så tyckte jag ändå att han ej bordt vara värre vattenbiten än att han borde haft golvet torrt! Stugans sista bebyggare hette "Elmta Massen". Han var dagsverksskyldig under Ola Göring. Egare och innehavare av den blivande Prestgården i Gyngamåla. Och för att i någon mån vederlägga det gamla talet om böndernas oginhet gent emot sina torpare kan följande gälla som ett typiskt exempel: En gång Ola Göring

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:17

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i egen person, affordrade Masse dagsverken, framhöll denne att han numera var så svag och bruten av ålderdomskrämpor att han omöjligt kunde fullgöra ett dagsverke så pass att någon kunde vara belåten dermed! Härtill svarade Ola Göring Jag har icke haft något att anmärka mot ditt arbete så länge du var frisk Och orkar du bara gå fram till gården, så kan du sedan sitta på huggbocken och skära till en del kvastis samt binda så många kvaster du hinner, och dermed anser jag dagsverket fullgjort. Riset till kvastarne skall jag skaffa hem åt dig, så att du slipper att sjelv gå efter detsamma. Jag tror icke att någon moraliskt indignerad socialist skulle givet bättre dagsverksvilkor.

Genom terräng, lika mager och torftig som förut fortsatte vägen fram till prestgården Gyngamåla. Om presten för sin tjensteutöfning till och från kyrkan egt en bil, kunde han ej använt sig av densamma. Ty på 4 a 5 ställen avstängdes vägen av trafikhindrande grindar som åtminstone på ett par ställen stängdes med mycket primitiva och svårhandterliga stängen. Här var tydligen en ort där Hästen ännu innehade första rangplats ifråga om trafikmedel på vägarne !

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:18

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vägen från kyrkbyn till Gyngamåla skulle enligt utsago blott vara en halv mil! Men jag fick det bestämda intryck, att milen äro längre i skogsbygden än söderut. De voro på något sätt beslägtade med Norrlandsmilen. Som vi av gammalt vet att äro längre än i det öfriga Sverige!

Långt om länge och just som vägen sänker sig ned i en dalgång låg en liten enkel bondgård. Inbäddad i en grupp lönnar och fruktträd samt med den obligatoriska syrenhäcken på vällen framför husen. En främmande skulle omöjligt gissa sig till att detta var Ringamåla prestgård. Så enkelt och anspråkslöst såg allting ut. I en liten stuga bodde arrendatorn av gårdens jordbruk. Tvenne gamla låga stenladugårdar söder om huset var allt vad byggnader som fanns. Åkrarne lågo andra sidan om byggnaderna. Från vägen tedde sig allting enkelt, för att icke säga torftigt. Vid tanken på alla de högstämda poem och i sann fosterländsk anda hållna prosauppsatser som i tidningarne införts och som räknar kyrkoherde Forstheim som författare. Föll mig genast i hägen Biskop G. Sundbergs ord.

" Våra dåligt avlönade kyrkoherdar i de mindre pastoraten, hava i århundraden varit den starkaste vällen mot råheten och vildheten i vårt svenska folklyne, och det arbete som av dessa utförts

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8469:19.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i det tysta är helt enkelt ett av storverken i vår kulturhistoria."

Av yttre ära har nog kyrkoherde Forstheim icke skördat mycke. Lönen har varit liten, men besvärigheterna för att icke säga försakelserna har varit desto större. Men i likhet med många andra landprester har han icke låtit sig avskräckas av likgiltighet utan troget följt sin pligt. Ehuru väl han blivit misskänd av många. Men efterhand som åren gå, framstår hans gerning i allt klarare dager som en ljus punkt i en mörk natt! Och hans gerning blir ett minne som både lyfter och värmer. Och vilket vi ha all anledning att både tacka för och med vördnad ihågkomma! Såsom jag såg den lilla prestgården en herrlig sommardag i strålände solglans. Låg den som en fridsam idyll, som på något sätt kommit vilse i den torftiga naturomgivningen. Men på samma gång hägrade för min inre syn den avskräckande ensamheten och isoleringen en vinterdag då snöstormen ryker över tallbuskarne och ljungbackarne. Och jag tänkte högt: Sådana dagar är här trist att vara boende!

Av det föregående ha vi sett hur den Babyloniska förbistringen utvecklade sig, så att församlingen fått namn av Ringamåla, fastän kyrkan byggts i Långeboda och att prestgården blivit förlagd en

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:20.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

halv mil derfra i Gyngamåla. Men orsaken till detta kaos torde det nu vara på tiden att med några ord omtala.

Då på 1870 talet frågan om delning av den stora och folkrika Asarums församling blev aktuell: Enades man temligen snart om att Ringamåla hemman låg så gott som i själva centrum av den del av församlingen som borde avskiljas. Den öfra socknen beslöts därför att få namn härav. Som nu Gyngamåla gränsade härintill och bonden Ola Gying befann sig i utförsbacken på grund av dålig ekonomi, inköptes hans gård för 9000 kr. till prestgård. Om detta beslut fullföljts hade avståndet mellan kyrka och prestgård ej varit mera än en half kilometer. Men den ledande själen: Rigsdagsman Lars Månsson, i förening med alla bönderna i vestra delen önskade gerna få kyrkan förlagd längre vesterut. Och som vanligt förde bönderna en sund sparsamhetspolitik. När därför de båda bönderna i Långeboda erbjödo sig: Ola Håkansson att fritt skänka jord till byggnadsplan och kyrkogård. Och den andre John att skänka en ljuskrona om kyrkan byggdes där. Så hade alla de vestra bönderna så stor röstövertikt att beslut kunde fattas med stor majoritet att kyrkan skulle också byggas där. På så sätt kom det trassliga förhållandet till, och de

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 8469:21.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i antal överlägsna västra bönderna fingo kyrkan 1/2 mil längre västerut.

På den tiden var rösträtten ej genomförd så att det var endast bönderna som egde rösträtt och kunde fatta beslut. Nu tycker vi nog att detta är prätt! Men vi måste ge bönderna det hedrande beröm: Att de i alla beslut förde en sund och för alla parter gagnande sparsamhet. Det slösades ej bort i onödan något av kommunens medel. Något som nu tyvärr ofta sker!

Från prestgården tog jag vägen nordvest upp med samma torftiga natur till sällskap ett gott stycke tills vid en "Stätta" ett vågskäl till höger lät mig förmoda, att om jag följde detsamma kunde jag komma ner till Månasjöns omgivning hvilket visade sig vara riktigt. Här hade jag gamla minnen, men hur motsvarades de nu? Själva sjön, det vill säga: Det som återstod! Hade samma skrämmande syn som förr! En glittrande vattenyta, numera till stor del omgiven av odlade stränder, men med en isande blågrå färg som man tyckte kylde in i ryggmärgen (Hvarför åtskilliga av våra sjöar fått denna isande stålgrå färg, är mig omöjligt att på naturlig väg finna förklaring till) Vattenytan förefaller att vara kall, även

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8469:22.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i klaraste solskin Men är luften mulen och grå tyckes man riktigt förnimma hur kölden biter i skinnet. Men håller man handen i vatt-
net, är detta naturligtvis icke kallare här än i vilken annan sjö
som helst. Således endast en av synsinnet förorsakad förvillelse.

Sjön har i äldre tid varit av mer än dubbla storleken. Vid
norra ändan fanns då en större kringfluten holme som kallades Stor-
ön och som vid 1860 talets början beboddes av en torpare kallad
" Gräs-Masse ". En vidskeplig halvhedning om vilken många historier
äro i omlopp. Vid ett tillfälle då hans hustru låg i barnsäng kom
han till dåvarande Prosten Vestdahl i Asarum för att göra anmälan
om barndop, och började sitt anförande sålunda: Jag skulle vilja
ha en hoper onga döpta ! Hur många är det då? Frågade Vestdahl. Jo,
mesjäl va de tre när jag gick frå hemmet, och håller käringa på så
tills jag kommer tillbaka är det väl ett helt tjög ! Men vad prostens
svarade förmäler ej historien.

Tidigt en sommarmorgon ämnade Masse sig ut på sjön för att
vittja sina mjärdar. Men som " Gu " ga löckan, va ja inte kommen
ut på sjön. fo då hade nock Faen tatt Graismasse den gången ! Bru-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8469:23.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- kade han alltid säga, när han omtalade händelsen. Först såg han en kärring komma farande öster ifrån, stor och lång som ett kyrktorn ! Med kjolarne viftande omkring benen så att en riktig "korsvinda" (= vädervirvel) uppstod så att det blev ett dån, som av den häftigaste orkan. Käringen dök på hufvudet i sjön så att vattnet sprutade upp lika högt som topparne på strandens alar och björkar. Strax efteråt kom en sten farande i luften och slog ner i sjön just der käringen hoppat ut ! Si du ska veta att då va havefruen som vatt o hälsat på hos " Lobjärs - gubben " (= Trollet i Loberget) Osså hade di väl bleet osams om frukosten, ette som han körde ut henne. Men hade hon fått den store stenen i ryggen så jagu hade ryggen brustet på na ! Då ä då säkert Fo han va större än en kvarnsten. Ja di må sia va di vill om troll o spöke, men här såg jag dem tydligt.

Har Måns sett skosnufvan någon gång ?

Nää, levanes = (levandes) har jag inte sett nån, fosi di hållde se mera bortåt Lobjärshållet o neråt Grismåla, der österpå, här bodde ju inte nån menska på vida vägar mer än jag, o du må tro skosnuvorna visste nock hur dan min käring va ! Hade hon fått tag i non

Skriv endast på denna sida !

ACC. N:R.

M. 8469:24

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Å dom så hade hon rivet ögonen ur dem. Men ja har sitt en som va
döer o du må tro dä bar artigt te mä dä mä (= Gick besynnerligt
till). Berätta härom Måns.

Jo dä va så att ja hade vatt framme i Göngamåla o fått me en sköp-
pa korn, o fått låna nyckeln te deras skvattkvarn di hade bortvid
Svansjöbäcken, du vet ! (Bäckén är på en lång sträcka numera för-
djupad härstädes så att kvarnfallet är borta Men fragment av såväl
kvarn som damfäste finns än i dag att se). Ja behöfde bröd förstår
du Och som dä va sommaren var det bara lite vatten i bäcken så jag
fick sätta ned stämboren och dämna för vattnet i många timmar in-
nan ja kunne dra på mä malningen så dä dro långt ut på kvällen in-
nan ja ble färdiger dän Under tien började åskan köra (= Dundra)
Och ja stod just i kvarndörren och väntade på att dä skulle bli
uppehållsvär så ja kunde ge mig i väg hem, så rätt som ja sto där
kom dä två stora sjärta = (svarta) hundar faranes fram o in i kvar-
nen. Ja stod just o tuggade på ett stycke bröd ja haft i fickan och
hur det var så fick ja för mig att dä va nock " Oens " hunna (=
Odens hundar) som va ute o jägtade ette tröll så ja tänkte: Dä ä

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8469:25

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

bäst
O golöttas (= Hålla sig väl med dem) o demeså bröt ja itu bröbit-
en o ga dom varsin bit o dämeså snodde de i väg igen O då dröjde
inte länge om förrän dä kom en stor kar på en sjärter häst o re för-
bi på kvarnstigen, o när han kom mittför mig så hållde han o tog
upp nåt å lommen (= fickan) o ga me o så sae han: Där har du nåt
fo dä du ga mina hunna mat ! o då fick ja fira plåtar (Plåtar Ett
slags mynt, varje plåt gällde för 16 skilling = 33 öre). Sen red
han igen, o då såg jag att han hade ett dött kvinnfolk som hängde
bakom honom på hästländen. Se du förstår att dä va en skosnua som
han skjutet ! O gubben säl, dä va Oen dä se du !

Är Måns säker frå att dä vä Oden ?

Ja vem faen skulle dä ella va ? Tror du nån vettig menska ger sig
till o ut o skjuta skosnuor i ett tocket åskvär O vecken aen än
Oen tror du väl har tocka hunna ? Di va så stora som årsgamla kal-
var, o sjärta som kol o öjnen brände som eldkol i skallen på dom.
Nä du here: Låt inte folk inbilla sig några dumheter att dä inte
finns tröll. Dä går nock bra o sia hatt Men lä dom råka ut fo dom
som ja gjorde, så kanske få di annat o sia !

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:26.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Efter Gräs - Masses död kom ingen ny torpare att bosätta sig där, varför torpet storön med tiden förvandlats till ödemark där endast björk och asp, med något inslag av gran och tall utgör den enda grödan som nu växer på Masses med arbete och möda uppbrutna åkrar. Ödemarken herskar med oinskränkt rätt, der fordom en stor familj hade sitt uppehälle. Några mossiga stenar efter stugans plan och en liten rest av Masses källare är allt som nu visar att platsen varit bebodd.

I stället för Masses torp har på sednare tid en liten jordrymd vid sjöns Nordöstra hörn avsöndrats såsom eget hem och bebos nu 1933 av Alfred Svensson. Gården är bara liten, föder endast en häst och ett par kor. Men jorden är välskött och i hög kultur. En verklig oas i ödemarken, fastän knapt någon framkomlig väg leder dit, och han har ganska långt till närmaste granna! Bland annat visade Svensson mig en liten åker med vårråg lång och strid som som den bästa vinterråg. Och på hans mossodling å den gamla sjöbottnen strax söder om Storötorpet växte potater vars stjelkar av vilka jag mätte flera, höllo i längd 130, 137 och 140 cm. Äfven i jorden hade de utvecklats både i antal och storlek på ett sätt som gränsade

Skriv endast på denna sida!

ACC: N:R

M. 8469:27.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

till det otroliga. Menså var också 1932 ett ovanligt gott potates-
år!

Häriifrån tog jag vägen över gamla igenlagda odlingar, belamrade med stenar och delvis överväxta med ljung, vesterut i riktning mot Svansjön, vars södra utlopp jag ville följa i hela dess längd för att konstatera om vattnet fordom verkligen runnet denna väg. Hvilket jag både hört omtalas och delvis även i ungdomen sett, utan att därför riktigt vara säker härpå.

Terrängen häruppe längs Smålandsgränsen, är på den översta halvmilen visserligen småkullig, liksom hela Bleking för övrigt. Men bildar i det hela en ganska jämn platå med obetydligt fall åt söder kännetecknat av en mängd sjöar och många myrar och mossar. Öfverallt lider jorden ännu av det gamla svedjandet. Ljungen är herskare överallt der icke skogen vuxet så tät att dess skugga gör ljungväxten omöjlig För övrigt Blåbärs och lingontuvor. Gräs får man leta efter med ljus och lykta i beteshagarna och barrskogen som hufvudsakligen växer på backarne är knotig och småväxt. Endast i sänkorna och vid kärrkanterna, der svedning ej av naturliga skäl kunnat förekomma, står såväl barrskogen som björk och annan löv-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8469: 28.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-skog högre och vackert vuxen. Men inlandsisen har härstädes avlagrat en oändlig massa sten överallt! Även i de flesta mossar finns stenar i mängd och i allmänhet finner man under mossjorden på obetydligt djup morängrus. Under den varmetid som rådde efter inlandsisens avsmältning ha de nuvarande mossarne och kärren varet torra, ty överallt finnes furustubbar och hela rester av furuträd, här och där även av Ek liggande nersänkta under mossjorden. När sedan klimatet blev kallare och fuktigare har sänkorna omvandlats till sjöar och kärr som först åter genom utdikning och odling blivit torrlagda så att de nu bilda långsträckta oregelbundna odlingar mellan de omgivande skogsbackarne och ljunghöjderna. Dikningen synes i allmänhet dock vara otillräcklig, beroende delvis på att den jemna terrängen fordrar i allmänhet långa diken varvid dessa många gånger komma in över grannens egor, och ligger en upphöjning i vägen så att den måste genomgrävas, består dessa i allmänhet av bara sten och hård jätter. Derigenom blir dikningen ofta för dyrbar så att den enskildes ekonomi ej alltid tillåter att arbetet göres tillräckligt grundligt. Många av småbackarne ha även odlats, och när man går över markerna kan man förvånas över den möda och arbete som

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:29

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnakulla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

de äldre gubbarne nedlade genom odlingen av sådan ytterligt stenbunden mark. Nära Svansjön fann jag ett gammalt torp der en åker på circa 100 meters bredd och nära dubbelt så lång var till fulla två tredjedelar belamrad med stora jordfasta stenar och på var och en av dessa var uppvältrade mindre stenar så många der kunde ligga kvar. Det föreföll ofattbart hur säden i ett sådant stengryt kunnat afmejas, ens med en skära. Med en lie hade det i alla fall varit omöjligt. Åkern låg nu öde, men enär inga buskar ännu hunnit spira upp på den visade detta att det ej gått många år sedan den brukades och bar grödor. Den smula jord som fanns såg ut att vara god mylla.

Circa 300 meter öster om södra Svansjön, passerade jag bäcken som nu bildar sjöns aflopp, just vid det gamla Svansjömåla kvarnfall. Om dettas tillkomst visste våra fäder att berätta följande: En företagsam person i orten, som skulle hetat Bogren hade funderat ut, att om man gräfdde ett dike från den i öster från sjön utgående sänkan till en brantare sluttning längre österut i hagen. samt således fick vattnet att löpa denna väg, kunde här bli ett utmärkt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 8469:30

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
 Socken: Asarums Berättat av: _____
 Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fall för en kvarn ! Efter nödigt aftal med jordegaren tog Bogren itu med arbetet och fick till stånd en så kallad öfverfallsquarn, samt satt der såsom välbeställd mjölnare under sitt sednare liv. Dittills hade vattnet från sjön ej runnet häråt. Och betraktar man bäckens fåra visar denna i hela sitt öfra lopp, icke någon utpreglad erosionsfåra utan rinner godtyckligt fram emellan kärren i otaliga krökar. Öfverallt synes nu bäcken rinna i en gräfd fåra, tillkommen först på sednare tid i mån som kärren odlats. Först längre ner mot Påkamåla der från flera stora kärr samt det ej obetydliga tillflödet från Mån^asjön ett vattendrag hunnet bildas, finnes en naturlig erosionsdal i vilken bäcken numera flyter fram. Och denna dal framträder mycket märkbart ända till dess bäcken utvid Per Nils Hoka förenar sig med Micån. Bäcken har således fått sitt nuvarande lopp först fram på 1800 talet, emedan det fanns många av de gamle gubbarne som mindes gubben Bogren. Emellertid gick bäcken fram i sin nuvarande fåra när som Generalstabens karta utgafs ty der finnes både kvarnen och bäckens nuvarande sträckning utsatta.

Sjelva kvarnhuset, en av grova oarbetade gråstenar uppförd byggnad, sju fot hög på alla fyra sidorna och med en golvyta av 4

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8469:31.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

a 4 meter står ännu kvar. Allt trämaterial är deremot för länge-
sen nerruttnat och utrymmet in emellan murarne är beväxt med Al,
Björk sälg och vide så tätt sammanvuxet att det är omöjligt att
tränga derin. Sjön har dessutom på sednare åren sänkts genom en
ny dikning, varigenom fallets höjd betydligt minskats. Men vatt-
nets porlande och plaskande ljud, bland de många nerrasade ste-
narne blandat med en liflig och mångtonig chör av röster från de
såväl i de omgivande träden, som isynnerhet de i en vid omkrets
våxande slånbuskarne, sittande fåglarne föranledde mig att en hel
timma, slå mig ned på en sten och åhöra konserten. Stället var an-
nars otrevligt och motbjudande på grund av den mängd ormar som up-
pehöll sig der och som tydligen ej voro vanda att bli störda ty
de visade mera närgångenhet än rädsla.

Häriifrån fortsatte jag till Svansjön för att följa sjöns gam-
la utlopp. Sjöen är en av skogsbygdens största med en rätt stor
vattenyta samt emottager tillflöde från norra Svansjön som har un-
gefär lika storlek med den södra. En kort beskrivning om sjelva
sjön, kommer härnedan.

Tranemåla, vars egor gränsa intill sjön på hela vestra sidan

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR

M. 8469:39.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och går ett stycke utanför sjöns södra ända, skulle enligt gamla landtmätarekartor haft ett ålfiske i sjöns södra utlopp, hade jag hört berättas! Följaktligen kunde detta ej låta sig göra om icke bäcken runnet samma väg. Och nu gällde att om möjligt konstatera hur härmed förhåller sig. Ett brett, numera odlat kärr sträcker sig från sjön en ganska lång sträcka söderut. Från dessa odlingar går nu ett dike som avleder vattnet till sjön, men fallet är så obetydligt att vattnets rinnande rörelse kan ej märkas, endast flytgräset på bottnen av diket vars toppar vetter mot sjön tillkännager att vattnet söker sig väg norrut till sjön. Kartan visar också att tvänne rännilar, parallela med varandra ha sin upprinnelse i det stora kärret och av dessa rännilar går den östra norrut till sjön och den vestra rinner deremot söder ut förbi Långboda, för att långt om länge utmynna i Ethöfden. Så förhåller det sig också i verkligheten, och en undersökning af lokalen visade tydligt hur vatten-skillnaden uppkommet!

Utan tvivel hade i gamla tider allt vattnet från Svansjöarne runnet fram här. Men på grund av kärrets storlek och jemna yta ha-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8469:33

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-de bäcken här ej bildat någon bestämd fåra utan flutit fram emellan vitmosstuvorna i flera spridda strängar. I vestra delen av kärret fanns ett litet göl kallat för skitare göl. Under gynsamma somrar hade så i kärrets mitt vitmossan utvecklats mera, och när lager efter lager mulnat ner hade här således uppstått en fördämning ! Eller med andra ord: Mossen hade vuxet i höjden ! I mån som mossen växte fick vattnet svårare att finna sitt utlopp varav följde att vattnet måste stiga i sjön. När då omsider ett utlopp uppstod på östra sidan blev ryggen i mossen så hög att endast vid högvatten det kunde rinna fram något i den äldsta fåran. Och nu efter sjöns sista sänkning rinner vattnet från östra halvan av kärret istället ut i sjön, på samma gång som den vestra Skitare bäck krympt ihop till en liten obetydlig rännil. Och först^{nu} har jag klart för mig orsaken till, hur den breda dalfåra uppstått i vilken skitare bäck rinner fram och var proportioner icke på något sätt tyckes stå i sambad med det lilla vattendrag som nu söker sig fram här!

Om man granskar bynamnen kan man med ledning häraf ganska väl sluta sig till det gradvis framskridna bebyggandet av socken. Kustbygden och vissa lämpliga platser i ådalarne ha först blivit bebyg-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:34.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.
Socken: Asarums..... Berättat av:
Uppteckningsår:..... Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-gda och härifrån har första utflyttningarne norrut uppstått, antingen genom att fäbodas uppsats på ställen i skogarne der bete för kreaturen funnits. Eller har för annat ändamål något skjul eller som det på folkspråket heter " Bod " uppstått, som till en början endast vid tillfällen varit bebodd. När sedan dessa övergingo till fast bebyggelse, gavs åt varje bod ett särskilt namn för att veta skillnad på dem. Och så uppkom: Emneboda, Rumpeboda, Pigeboda, Bengtsboda, Långeboda, o.s.vidare. Alla dessa hemman äro också i verkligheten av naturen så beskaffade att även om allt landet var skogbeväxt måste här i alla händelser ha funnits vackra och vidsträckta lövängar som varit i hög grad lämpliga till sommarbete för boskapen. Dessa hemman ligger också närmast den fasta bebyggelsen närmast strandbygden. Häröfvanför vidtog den stora gränsskogen, här i medeltal en halv mil bred till gränsen som i äldre tid ansågs tillhöra kronan, och som ända in i mitt minne också kallats Kronoskogen. När utflyttningar började ske till denna obygd, kallades dessa hemman för utmålsgårdar, och fingo var och en tillägget Måla i hemmanets namn. Sålunda uppkom Askaremåla, Grinsmåla, Ljungsjö-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

8469:35

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- måla, Hjularemåla, Påkamåla, Ringamåla, Svansjömåla, Tranemåla, Kullemåla och Öjamåla. Dessa utgöra en dubbel, ibland tredubbel rad av utmålshemman längs hela Smålandsgränsen. Vidlyftiga till arealen och kunna än i dag ej betraktas som annat än skogshemman. Beboarne erhålla sin mesta inkomst av skogen ty jordbruket är både obetydligt och tungskött. Skogen är desvärre i våra dagar illa åtgång. De enda hemman vid gränsen hvars namn ej sluta på måla är Loberget i Mieåns dalgång samt Hofmansbygd vid Mörrumsån. Härav kan man sluta sig till, att dessa platser blevo bebyggda förrän gränsskogen.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:36.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Genom Ringamåla skogar 1930.

En gång hörde jag en turist, åt vilken jag var ciseron, säga: Hvarje landskap spelar sitt eget instrument ! Och detta har nog sin riktighet såvida den lyssnandes öronhinnor äro stämde för naturens musik. Men annars har jag tyckt mig märka, att det första intryck skogarne gör på en med dem obekant person, snarast kallas förstämning. Det är i alla fall något egendomligt med naturen ! För den som ej älskar den, visar hon vanligen avigsidan af sitt Janusanlete ! Något helt annat är förhållandet mot den som älskar och beundrar naturen. För denne finnes alltid något nytt och intressant att inhämta, även på ställen som äro kända sedan barndomsåren och icke nog dermed ! Utan naturen förstår att framvisa just det man icke förut upptäckt, och eger tusen osynliga sätt, att bringa sinnet i jemnvigt och återställa harmonien i en upprörd själ. På ett beundransvärdt sätt förstår den att finna vägen till människans ömaste strängar, och förmå dem att vibrera ! Jag påminner mig ett uttryck som ofta uttalades i min barndom. Man sade om en godhertad

Skriv endast på denna sida !

ACC. N:R

M. 8469:37

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hjelpsam människa: Att den var ett läkeblad. Och naturen är det
aldra förnämsta läkebladet.

Häromdagen tog jag en dagslång tur uppåt Ringamåla skogar
tilldels för att uppliva gamla minnen och dessutom visste jag av
gammalt att nya upptäckter kunde göras, hurväl jag i förväg kände
trakten. Det är intressant att undan för undan se vyerna öppna sig
eller krympa ihop. Se de förändringar som tiden och människornas
ingripande åstadkommet, samt jämföra jakttagelserna med den tiden
som flytt. Hela omgivningen tyckes få liv! Gamla såväl kämpage-
stalter, som mera jordbundna pionjärer träda fram för ens blick och
den insats de gjort passerar revy. Här och där har skogen fått
vika för odlingen och en och annan liten röd stuga har placerats
ibland de oregelbundna åkerlapparne! Gerna på någon lämplig kulle,
för att bättre kunna se vad egaren företager sig. Någon gång är
avståndet till närmsta stuga icke längre än att den kan skymtas.
Men i allmänhet äro de utströdda i en tröstlös ensamhet, saknande
allt sällskap med sina likar. Men å andra sidan temligen väl omhul-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469/38.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-dade av sina egare, vars största fel ligger i bristande förståelse för det passande, varför deras åtgöranden till hemmens förbättrande vanligen visa sig i den mest befängda och olämpliga formen. Naturen får ersätta vad en ofullkomlig uppfattning af det passande icke för-
mår att åstadkomma.

Från Hemsjö station leder en under sednare åren anlagd zigzagväg, så gott som rakt uppför den väldiga höjdsträckning som stryker fram längs östra sidan av Mörrumsån, och som längre söderut visar sitt högsta och mest imponerande parti i Knaggalid Klint, hvilken på samma gång gömmer vissa geologiska sevärdheter! Af dessa en stor grotta med rätt trång ingång, men hög och rymlig längre in. Och något derifrån en såkallad vackelsten av betydliga dimensioner (Inom parentes , må sägas, att så sällsynta som dessa äro, borde denna fridlysas, för att undgå det öde som drabbade den bekante vackelstenen i Emneboda, som av rent okynne sprängdes sönder för några år sen.)

Vägen uppför de höga backarne är ansträngande, och hur trafik med stora lass här kan försiggå utan olyckshändelser, är en gåta.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8469:37

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Men vilken herlig natur ! Den ena branten högre och svårtillgängligare än den andra , med väldiga klippartier som ställt respektabla utposter vid själva vägkanten som höga och hotande tyckes säga till den förbipasserande: Akta dig ! Nu kommer jag ! Längre upp kommer från kärren ovan backens krön, en liten bäck som efter att ha passerat vägtrumman, så att den har fri utsigt över den hisnande branten, hufudlöst kastar sig utföre. Det lilla smala silverglänsande band som betecknar dens väg snurrar rundt om sig själv hundratal gånger nedför branterna. Alla backarne äro övervuxna med högre rest väcker lövskog, der Bok och björk bildar mesta inslaget. En och annan furu har trängt sig in, och står högre, allvarlig och imponerande, trygg och säker som en urtidskämpe. När vi äntligen uppkommet till backens krön, finner vi med förvåning att marken nu är nästan plåtåartad, med svag lutning åt öster. Och några hundra meter längre österut har bildats en av skogsbygdens största sjöar, som med sina många holmar och skär ligger som en jättelik blanklax 115 meter över havet, och enligt uppgift över 60 meter högre än Mörrumsån till vilken han dock icke här har utlopp. Detta söker sig i

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8469:40.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

stället en slingrande väg österut och kommer till Mörrumsån först vid Möllegården strax ovanför Svängsta, så att vägen till ån som mitt framför sjön endast är några hundra meter, blir nära 2 mil lång. Motivet till aftappningen av denna sjö, som påbörjades i början 1860 talet, torde vara utan motstycke i sjösaänkningens annaler. En brunnsgrävare och brobyggare, med många underliga projekt och en frodig fantasi, parat med en god position arbetslust. Hade under de gånger han fördrivet tiden med att meta upp åt sig ett mål fisk, funderat ut, att om sjön sänktes två alnar, borde det bli värdefulla strandremsor rundtom den stora sjön. Han lyckades erhålla alla strandegarnas löfte att erhålla de torrlagda stränderna ifall det kunde lyckas för honom med sjösänkningen.

Fattig som en kyrkråtta ! Utan ringaste resurser, och långt ifrån att vara någon jätte, varken till kropp eller ifråga om arbetsförmåga, tog mannen, som var känd under namnet Mante, ihop med arbetet. Han tiggde, svalt och slet, var emellanåt borta och grävde en brunn, eller staplade upp en rankig stenfot till något bygge, men så fort han erhölet några Rigsdaler i lommen återtog han med förnyad energi sitt sisufusarbete, och på detta sätt fort-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:41.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarum Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- satte han i flera år. Utfallet var mycket långt och överallt ställde sig stenmassor hindrande i vägen. Han var så beherrskad av den föreställningen att han efter fullbordat arbete skulle bli den förnämste bonden i orten att det var omöjligt för honom att inse att det arbete han höll på med var absolut omöjligt för en ensam person att utföra. Alla goda råd och varningar från förståndiga personer slog han dövörat till för. Och alldenstund han betraktades såsom i viss grad "tyntig" brydde sig ingen tillsvidare om att stoppa hans envishet. Till slut tyckte strandegarne det var synd om honom och genom att ersätta honom för det han allareda uträttat anullerades överenskommelsen, varefter bönderna själva fortsatte arbetet som utan hans påhitt aldrig kommit till stånd. Stränderna visade sig vara alltför steniga och obetydliga genom sin tvära sluttning att de voro totalt odugliga till någonting, så att resultatet av det hela blev reducerat till plus minus noll.

På ett smalare ställe å vestra ändan, går Hemsjöbolagets stora kraftledningsnät över sjön uppburet av gigantiska ledningsstolpar, synliga vitt omkring, görande en bred uthuggning i den på he-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:42.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarum Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-la norra sidan tätt växande, resliga och mörka barrskogen. Södra stranden der Öjamåla gårdarnes inegor sträcker sig till sjön är det öfverallt beskuggad av vacker lövskog.

Ungafär mitt på sjön ligger, med ett par hundra meters afstånd från närmaste land, en större ö, på vilken en torpare slagit sig ned, byggt hus och odlat jord så att der kan födas både ko och några får. Skog finnes dessutom på ön långt mera än till husbehov. Ön torde dock vara en mindre behaglig vistelseort under de tider då sjöns is varken bär eller brister. Men trätor med grannar kan icke förekomma, och annan ondska i världen tycker man att borde vara bortblåst från en sådan plats! Men hur det nu förhåller sig med detta så är det faktum att mannen bor ensam på ön, och hustrun vistas sedan år tillbaka en halv mil derifrån.

Öjamåla gårdar som ligger längs med byvägen på kort avstånd från varandra, ett stycke söder om sjön, ha mycket gamla anor. De gamle bybönderna som genom ett klokt begagnande av de möjligheter som på den tiden stode dem till buds ha vetat att förskaffa sig ett aktat namn och ett ärat minne. Af den nuvarande generationen torde icke mer än en kunna räkna sina anor från den gamla solida

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8469:43.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarum Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

stammen och denne uppbär förfädrens gamla redbara och pålitliga traditioner med all hader ! Hans redbarhet och sunda omdömesförmåga har också varit orsaken till att han är anlitad i alla socknens angelägenheter av någon betydelse, samt driver förutom den fäderne-ärvda gården en omfattande träförädlingsaffär. Från sina förfäder har han i behåll gamla handlingar och andra papper ur vars innehåll man kan bilda sig ett temligen gott begrepp om folklivet i orten sedan början af 1700 talet.

Bland gamla pionjärer för folkupplysningen bör här även nämnas en person som på 1840 talet kom härupp och blev både väl emottagen och omhuldat af folket i Öjamåla byalag. Han fungerade som skolmästare och höll undervisning för barnen en viss tid i varje gård, ty något skolhus fanns här icke då!

Personen hette Daniel Knapp. Han hade någon gång studerat men av någon okänd anledning relegerad eftersom han icke tagit studenten, han hade vacker handstil samt skrev A-B-C och flera slags utkast till formulär och handlingar till befolkningens hjälp och nytta, priset för hans alster var 6 skilling pr skrivark, flera av hans

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8469:44

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

föreskrifter finnes ännu i behåll hos en och annan i orten.

Från det man passerat den sista av Öjamåla gårdar, går vägen i svag nordöstlig riktning öfver jämförelsevis jemn terräng, ända fram till Ringamåla kyrka. På denna sträcka av nära 5 kilometer finnes många fragment efter gamla torpstugor, hvars fordon små steniga och oregelbundna åkerlappar, nu till det mesta äro övervuxna med blandskog och förvandlade till ödemark, bärande ett sorgligt vittnesbörd om alltings förgänglighet. Icke många av dem som nu passerar förbi och ser hur tiden förintar gammal kultur kan göra sig en föreställning om den okuvliga energi som kräfdes av dessa kulturens pionjärer som här slog sig ner för att om möjligt skapa ett hem långt från alla vägar och människoboningar, ute i tjocka vilda skogarne, där endast vargar och stigmän ansågo sig ha hemorts-rätt. Vägarne genom skogarne kunde man då säga att existerade endast under vintern då djup snö och hård skare gjorde framkomsten möjlig. Skogarne dominerar längs hela vägen än i dag, tät och frodig på många ställen fastän den ifråga om dimensionerna är bara småsaker mot vad de gamle uråldrige skogarne kunde uppvisa. På he-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469: 45

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-la vägsträckan finnes nu endast en liten låg ryggåsstuga, uppkliven på en brant berghäll strax vid sidan av vägen. På brinken framför den synes lemningar efter en gammal och mycket använd tjärdal. Det sednare antagandet, något som ett vant öga utan svårighet iaktager. Fastän för närvarande ingen tradition finnes derom har det med all säkerhet gått så till, att någon tjärbrännare uppehållet sig på platsen flera somrar å rad och derunder funnet den till alla tjärdalar oskiljaktiga hyttan alltför obekväm, samt till slut byggt en liten stuga. Ett par äppelträd ha mödosamt skaffat sig rotfäste i den smula jord som bildats bland bergknallens skrevor, och stå och se sorgsna ut öfver ensamheten, pinade av torra under sommaren och kvävda af skuggan från den överhängande granskogen som med oinskränkt herrskarrätt dominerar rundt omkring. Stugan bebos av en gammal gubbe, som ej var hemma när jag passerade förbi. Nedanför klinten ligger en liten skogssjö, som ett blått emaljöga omgivet av sank mossfält som till en del äro odlade men för det mesta bevuxna med björkskog, vide, odon och porsbuskar. Den odlade biten är inhägnad med gammal-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8469:46.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-dags trädgårdsgård och på ena sidan synes någon kvarleva efter de försvunna flätade " Enegären ". Lite derifrån finnes ännu en liten göl. Tydligen har för icke så värst längesen hela dalgången stått under vatten så att båda gölarne tillsammans bildat en enda sjö. På norra slutningen har någongång funnits en stenstuga med några nu överväxta åkerlappar med tjugtals stora stenrös vittnande om ett ihärdigt arbete. Mellan stenarne till murarne av den gamla stugan ha björkar på en halv alns diameter vuxet upp, så att det ser ut som om det gått en rundlig tid sedan stugans bebyggare behöfde jembra sig för tandvärk.

Klipppartier eller större upphöjningar finnes icke, och källsprång eller rännilar varaf det brukar vara överflöd i det Bleking-ska landskapet synas ej heller till, endast skog överallt ! Förrän Ringamåla kyrka byggdes på 1880 talet fanns här heller inga vägar, annat än de små stigar som de betande kreaturen trampat upp. Således intet annat än ödemark. Man kan just inte undra på att övertro och vidskepelse rådde bland de fåtaliga inbyggarna, på sådana öds-liga och från verlden afstängda lokaler ! Mödorna och besvärlighe-terna voro legio och folket behöfde nödvändigtvis något att trygga

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:47

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sig till. Bibeln kände man till, men den förekom mycket sparsamt. En och annan textbok såsom Fresenius, Johan Arndts och Schriters, hade väl letat sig väg till en och annan stuga. Men i alla fall ! Religionsböckerna utlova icke belöning för en god vandel förrän i en annan värld, och folket behöfde mer än väl något att lita till i det dagliga livet. Vad var då naturligare än att det mystiska fick träda i stället. Även detta rörde sig på det okändas område, men tycktes dock icke befinna sig så aflägsat, och när då en och annan som fäderneärvd vana utövade sina underliga företag och ceremonier, samt tycktes bli gynnad av ödet och ha framgång i sina företag. så var det icke underligt att de öfriga gjorde på samma sätt. Det hade varit märkvärdigare om de låtit bli ! Skrocket som vi kallar det frodades också och hade sin glansperiod.

En gubbe, bosatt icke långt härifrån och som jag i min barndom lärde känna, berättade med känsla och övertygelse hur viktigt och nödvändigt det var att stå väl med tomtar och andeväsen ! Såväl han sjelv som hans far hade alltid varit måna om att varje Jul ställa gröt och en sup på hörännet till tomten, och när de voro vid skvattkvarnen för att mala gjorde de alltid uppehåll en timma vid midnatt.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:48.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne Adress: Svängsta.

Socken: Asarums Berättat av:

Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sådant hänsynstagande var just i tomtens smak, och han visade sin erkänsla på många sätt. Fåren kunde de tryggt släppa på bete om sommaren. Räven respekterade eganderätten och tog icke från dem någon tribut. Nötkreaturen kommo sjelvmant hem från skogen varje kväll, punktligt som ett urverk. Så hade en gång, en ko råkat kalva ute i marken och kom med de övriga djuren hem om kvällen men kalven syntes icke till. Följande dag gick ^{gick hela familjen ut på spaning för att leta rätt på djuret. Hela dagen} utan att de funno vad de sökte. Då de kommo hem om kvällen stod kreaturen vid "Leet" som vanligt och när dessa släpptes in i lagårn stod den eftersökte kalven der i ett bås, och då hördes tomtens hjertliga skratt uppifrån hörännet över att de gjort sig onödigt besvär och icke litat på hans kända och beprövade omsorg.

Men, tillade gubben: Var tomtarna bra och pålitliga, så voro skogssnuvorna så mycket förargligare! Jag hade vid ett tillfälle gått ner i hagen för att hugga ett par björker till häckastänger, och fick då se ett grannt kvinnfolk med ett långt släp efter sig på en gångstig borta i skogen. Troende att det var någon främling som gått vilse gav jag mig i väg efter och lemnade yxan kvar, min dumbom, försi hade jag haft stål med mig så hade det aldrig gått

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:49

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

så tosig! Jag gick och gick och kom aldrig den okända närmare. Alltemellanåt vände hon sig om och vinkade åt mig! Jag gick så att svetten rann och hon "styggekan" gled undan så lätt som om hon svävat fram. Hela dagen gick på detta sätt, så i själva kvällen såg jag henne stå på en sten och skratta åt mig så att det ekade i skogen, och derpå försvann hon! När jag nu börja se mig omkring visste jag inte var jag befann mig. Men rätt vad det var hörde jag någon som körde med en vagn. Deråt gick jag och kom om en stund fram till Suskulls gård. Der låg jag i stället för natten och gick den långa vägen hem dagen derpå. När jag sen skulle leta rätt på yxan var den försvunnen. Men vad skossnuvan skulle ha stål till, det förstår jag inte.

Vägen fortsätter tills man kommer ner i en bred sänka, i vilken tvenne större bäckar kommande från flera sjöar och kärr i Kullemåla och Slånsmåla, stryka fram, och strax nedanför förena sig för att sedan vid flera fall lemna drifkraft till flera gamla hemkvarnar, som numera äro raserade med undantag av Ysnamåla. Denna är omändrad till ett modernt såg med kvarn, spånhyvel träförädling vagnfabrik, m. mera och är den enda såg som numera finns kvar vid små-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469: 50.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- bäckarne i vestra Bleking. Strax efter vi passerat omtalade dalgång blir terrängen öppnare och av de från alla håll kommande vägarne förstå vi att vi nalkas en centralplats, ännu en kulle passeras och vi se framför oss Ringamåla lilla vackra idylliskt belägna kyrkoby.

Det har blivit en märkvärdig omkastning med ortsnamnen till denna by ! Hemmanet å vilket kyrkan är byggd heter Långeboda, men ett hemman som ligger en fjerdingsväg nordligare och kallas Ringamåla har fått sitt namn överflyttat på kyrka och församling. Kyrkoherdens boställsgård heter Gyngamåla och ligger ännu längre bort i nordost.

Nu är det troligen bortlagt, men för helt få år sedan, kunde man få se folket komma fram på vägarne ur de djupa skogarne, lysande sig med tjärvedsbloss på väg till julottan. Det finnes ännu i denna, de store skogarnes bygd, mycket kvar av gammalt sunt förnuft och enkla goda seder, fastän tidens osunda utskott delvis fått rotfäste även här, fastän i betydligt mindre grad än längre söderut.

Hvart jag styr kosan här i bygden strömma minnen om forna händelser mig till mötes. Här fanns obygder der mycket passerade som aldrig kom i dagsljuset. Afstånden voro långa och befolkningen

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8469:51.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gles. Byalagen höllo trofast ihop och det gamla vikingalynnet satt länge kvar. Ett bättre samhällsskick och en bättre kultur trängde väl sakta men modosamt fram. Det som nu kommer till synes, påminner inte alls om förhållanden för 60 år sen. Kanhända att jag i en kommande årsbok, framdrager några minnen från den gamla tiden.

Aug. Holmberg.

Var ämnat att införas i Blekingeboken.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8469:52.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: 1934 Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

" Reflexioner. "

Hur djupt har på tusen år den christna religionen trängt ner i folksjälén ?

Denna fråga framställde sig med nödvändighet härom dagen vid ett samtal med en allmogeman. Jag hade köpt några hektoliter potater av en bonde från Ringamåla, vilka ofvannämnda dag denne levererade till mig. Bonden blev efteråt bjuden på kaffe med gök Och vid det samtal som nu utspann sig kom bland annat även " Bildsköne Bengtsson " på tal. Jag framhöll att efter allt ^{att} döma av ~~av~~ vi läst om honom i tidningarne måste personen vara utrustad med goda gåvor som kunnat användas på bättre sätt än bara begå det ena brottet efter det andra. Och att han borde kunna insett att det till slut baskar åt pipan med honom.

Ja va faen ville han väl hett på, Dä syns väl att han har råkat på o få en "ongnor " = (Ond) vård i följe må se na han föddes! Gav bonden till svar. Han måtte nu fått god eller ond vård att dragas med så borde väl hans egen vilja vara bestämmande för hans

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8469:53.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: 1934 Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

handlingar, såvitt jag kan förstå!

Dä ska du inte sia = (säga) hade du fått en ongnor vård so
hadde du blett lika tocken = (likadan) Men dä skulle va rolitt o
få soi honom julaftons kjäll fo ja tro inte att han haa = (har) non
sjögge = (skugga).

Har inte brottslingar någon skugga ?

Nähä ! Inte di rejlie bovana Far talte om att de va oin dräng som
tjente hos Elmta Hannan o han stal hennes bordsilver o sin sor han *svor*
bott se mä, foro fri se, O han hade ingen skugga mera !

Elmta Hanna var enka och egde den ena av Elmta gårdar på 1850
talet. Drängen var en f.d.soldat som varit med i 1813-1814 års krig.
Silvret var stämplat med H och emedan drängen hette Holst var ju
begynnelsebokstaven till namnet detsamma. Holst förklarade vid
Bräkne Häradsrätt att han kommet över silvret under kriget i Tysk-
land och klarade sig verkligen från straff. Såmycket visste jag
förut bättre än bonden. Men att Holst var utan skugga hade jag ej
hört förr.

Under mina många samtal med allmogegubbarne har jag så gott
som överallt fått den övertygelsen att de har lättast för att tär-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:54

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: 1934 Född år 1860 i Björnemåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-ka sig själen såsom något självständigt fastän osynlig väsen som också går fortfarande under namn av vård = (följesande). Men att den gamla åsigten ännu fanns kvar att en människa under vissa omständigheter kunde missta sin skugga väntade jag verkligen inte att höra. Bonden var i 50 års åldern och var i fråga om begåfning som folket är mest och hade i många år varit med om många möten och sammanträde såväl kommunalt som kyrkligt så att han borde veta bättre! Det rann mig i minnet Strindbergs ord: Det är synd om människor-na !

Som vi ser kan det stundom vara ganska intressant att komma i intimt samspråk med bondgubbarne !

Svängsta i November 1934.

Aug. Holmberg

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR

M 8469:55

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Något om våra första folkskolor.

Då jag började gå i skolan på 1860 talet, var det icke såsom nu, en viss åldersgräns bestämd för barnens intagande i skolan, utan detta berodde mera på godtycke. Vid barnets första bevistande af skolan ställde läraren några enkla frågor till detsamma, och kunde det bara öppna munnen och svara något derpå blef det mottaget om det så icke var mera än på 5-te året. De första förkunskaperna med stafning och sammanläggning tillhörde hemmen. Der kvinnan förutom alla sina öfriga sysslor fick ha barnens första undervisning på sin lott. Det var ingen ovanlig syn när man kom in i en stuga att få se Mor vid spinnrocken samt ett barn stå vid sidan om, med en katekes i handen, högra pekfingret darrande utpeka bokstäfverna, och rösten som uttalade bokstaften var för det mesta gnällande och snörflande, någon gång vresig och butter, detta sednare tillkännagaf att barnet nyss fått göra bekantskap med riset eller käppen, som alltid låg på en stol inom räckhåll, för att kunna ge nödigt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. No. 8469:56.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
 Socken: Asarums Berättat av: _____
 Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

eftertryck till undervisningen. Det förra berodde derpå att såsnart ett barn skulle taga itu med boken så blef det en följd att både ögon och näsa aflevererade så mycket som de efter naturens daning kunde åstadkomma. Yttersta domen, eller en jordbävning kunde nog icke försatt barnungarne i värre irriterat tillstånd än A-B-C boken. Alldenstund det var högst få af mödrarne som kunde läsa någorlunda sjelva - Läsa felfritt få vi icke nämna - så kan man ju tänka sig resultatet. och förekom någon sifferuppgift så slog det i lås med detsamma. Lärarens kall är tålamodspröfvande och enerverande än i dag. Men jag tror icke att någon af våra dagars skollärare kan göra sig en föreställning om de svårigheter af alla slag våra första skollärare fingo kämpa med. Det säger sig sjelf att när barnen i hemmen vid första undervisningen, fingo oklara och felaktiga begrepp om vissa ords betydelse och uttal, samt alldeles befängda föreställningar om siffrornas betydelse, beredde detta lärarne en massa besvär, ty vi veta väl lite hvar att hvad som blir inpräntat i ett barns hufvud, hänger segt och envist kvar.

En gång jag, sjelf en liten parvel, sprang ett ärende åt vår

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 8469:57.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

husbonde till en annan bonde någon mil från hemmet och kom ^{fram} till be-
stämmelseorten fann jag mor i huset sysselsatt med att undervisa
en flicka på 6 år i läsning boken var en då nyss utkommen Biblisk
historia och stycket som lästes handlade om Israeliternas uttåg ur
Egypten under Moses. Der förekom ~~en~~ en uppgift om Israeliternas an-
tal, 600,000 uttryckt med siffror. Käringen läste detta till "sex
hundra, tre gånger." Jag som i mina äldre bröders böcker läst om
samma sak och kom ihåg detta, samt allaredan förstod siffrors be-
tydelse inlade min gensaga mot denna siffertolkning och försökte
förklara summans verkliga storlek, men afsnoppades tvärt af käring-
en som mente på att en sån liten torftig stackare som jag, skulle
inte ta munnen så full och göra mig kaxig mot gammalt folk. Till
yttermera förtret flinade tösabiten till och sa öfverlägset: Jag
visste väl att mor hade rätt.

När barnen kommo i skolan med sådana förvända begrepp, var det
ju klart att detta bereddde lärarne stora svårigheter.

Uppstudsighet, egensinne och sjelfsväld voro karaktersdrag, då-
förtiden, både för unga och gamla. - Tidsandan var sådan - och det
var förvånande att lärarne kunde visa det tålmod och den beherrsk-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8469:58.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-ning som de gjorde, samt visa det öfverseende och faderlika om-
tanke om barnen som vi alla som då gingo i skola måste erkänna att
kom oss tilldel. Att käppen någon gång måsta vara med är ju klart.
men långt ifrån att vi fingo göra dens bekantskap så mycket som vi
förtjenade. Som ett bevis på hvad elakheter en och annan kunde til-
låta sig, må jag anföra ett par exempel.

I Hokadahls skola gick några terminer en pojke, han var ej
något ljushufvud men ej heller sämre utrustad än att han bordt kun-
na tillegna sig någon kunskap ifall viljan varit med, men i påhitt
och skälmstycken hade han försprång. För sina många fuffens bruka-
de läraren då och då stänga in honom i källaren som var belägen
under golfvat i skolsalen, en gång han sålunda gjordt sin entré
i källaren, glömde läraren bort honom, och vid half-tolf tiden då
lärarens fru gick ner i källaren för att hemta upp potater till
middagsmåltiden, fann hon pojken sittande i en potateshög med en
knif i handen i full sysselsättning med att skära sönder potater,
pojken arbetade så att svetten rann och öfver en half tunna pota-
ter voro sönderskurna.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8469:59

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I Farabols skola fick en pojke sitta kvar en stund efter skolans slut en qväll, när han något sednare släpptes ut, satte han sig på trappan och satt kvar om morgonen då läraren öppnade dörrarna. På lärarens fråga, hvarför han satt kvar, gaf pojken det uppstudsiga svaret: Jag har fått befallning att sitta och jag sitter " ta me attan " kvar tills jag får befallning att " gå hän ".

Ändå så långt fram i tiden som att vi fått lärarinnor att ombesörja undervisningen kunde vissa barn visa sig i högsta grad ohyfsade, så hände sig i Ebbamåla skola att en okynnig pojke fick en knäpp med linialen af lärarinnan. Liksom Sven Dufva satte pojken upp sin breda näbb och sa: sturskt och oförskämt Ska Du slåss din so ! Skäms du inte.

För att såväl föräldrar som barn, skulle få någonidé om hvad som fordrades och ansågs nödigt att iaktaga, fanns det på den tiden tryckta formulär eller förhållningsregler, som lärarne kunde klippa isär samt sedan klistra fäst på ett tjockt pappae, här i bands ett snöre hvarpå hela plakatet hängdes på en spik å skolväggen till att läsas af barn och föräldrar, Reglerna voro många, men det kom bara några upp i sänder, troligen derför att minnet och begreppet

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8469:60.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ej skulle få mer hvar gång än det kunde smälta. Originalen såg jag aldrig, men i mån som de kom upp, antecknade jag deras innehåll, och vill meddela något deraf.

För Föräldrar!

Betänken i föräldrar edra viktigaste skyldigheter! Det tillhör eder att vårda den dyrbara pant, som blifvet anförtrodd i edra händer.

Det beror af eder om dessa böjliga menlösa få njuta välsignelse eller osällhet, om de blifva sitt samhälles gagneliga eller förkastliga medlemmar.

Använden tidig omsorg på deras uppfostran och inplantningen i deras hjertan!

Waken öfver deras första böjelser och leden dem med vishet! Låten icke de onda vanorna vinna styrka öfver själen!

Waren själva i allt deras goda föredömen!

Den ädle ynglingen skall sålunda stadgas i dygden och upphöja sig som cederträdet öfver bergen.

Ett lastfullt barn vanärrar sina föräldrar, men den dygdige är deras grå hårs heder och tröst.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:61.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarum Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vårda den växt som du planterat, så skall du en gång få i öfverflöd skörda mogna frukten.

I föräldrar lären edra barn lydnad, och de skola välsigna eder. Lären dem sedlighet och de skola hedras.

Lären dem att vara tacksamma, och de skola njuta välgerningar. Lären dem menniskokärlek, och de skola vinna sina likars hjertan.

Lären dem att vara måttliga och de skola ega liflig helsa. Lären dem att vara försigtiga och de skola lyckas i sina förhållanden.

Lär dem att vara flitiga, och de skola ega öfverflöd. Lären dem nyttiga vetenskaper, och de skola blifva gägneliga. Lären dem att frukta Gud, och deras död skall blifva en öfvergång till oförgänglig sällhet.

För Barn !

Begagna dig o menniska, af allt hvad i den visa skapelsen länder dig till undervisning !

Gå till ödemarken - betrakta den unge storken som der är uppfödd, och låt honom tala till ditt hjerta ! På sina vingar bär han den gamle och förskaffar honom säkerhet och föda.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8469:62.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ett barns tacksamma ömhet är herrligare än Persiens rökverk uppstigande på dess altare, ljufligare än vällukterna med vestanfläckten från Arabiens kryddor.

Erkänn då med kärlek din faders välgerningar och din moders oräkneliga vårdande omsorger !

Lyd deras råd och förmaningar, ty de komma från den varmaste ömhet och skola gagna dig i alla lifvets skiften.

De vakade för ditt väl och dina bekvämligheter. Hedra då deras ålderdom och vanvärda ej deras gråa hår !

Tänk på din värnlösa barndom och din ungdoms ovarsamhet, så skall du ömt bära de ålderstignas bräckligheter och vara dina föräldrars understöd vid deras lefnads afton.

De skola då i frid hvila och dina egna barn, rörda af ditt förordnadsvärda föredöme , med sin ömhet belöna din barnsliga kärlek.

Som man ser, var det både många och goda råd vi fingo till lifs af våra gamle aktningsvärde skollärare, och det skulle icke skada om dessa regler lästes och begrundades i hvartenda hem i hela vårt land, Det kunde kanske vara nyttigt på mer än ett ställe.

Aug. Holmberg.

Skriv endast på denna sida!